

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه شهید بهشتی

دانشکده حقوق

پایان نامه جهت دریافت درجه ی کارشناسی ارشد رشته حقوق تجارت بین الملل

عنوان :

بررسی نقش سازمان تجارت جهانی در حقوق رقابت

دانشجو:

هدی چاوشی

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر سید اصغر هندی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر مهرباب داراب پور

بهمن ۱۳۸۸

۱۴۲۲۶۰

اطلاعات درج شده است
شماره ثبت

۱۳۸۹/۷/۲۴

تقدیم به

پدر و مادر دلسوز و فداکارم و

همسر عزیز و مهربانم

سپاس و قدردانی

سپاس ایزد منان را که توفیق انجام این پژوهش را عنایت فرمود.

ضروری است از جناب آقای دکتر اصغر هندی استاد فرزانه حقوق ایران که با هدایت استادانه خود مسیر این تلاش را هموار ساخته و با برخورد های انسان مدارانه شان علم و اخلاق را توأمآ آموختند ، تشکر کنم.

از جناب آقای دکتر مهرباب داراب پور به خاطر همه راهنماییها و کمک های بیدریغ و خالصانه خود از آغاز تا پایان انجام رساله قدردانی می کنم و موفقیت روز افزونشان را خواستارم.

از گروه حقوق دانشگاه شهید بهشتی خصوصاً جناب آقای دکتر شاملو که متعهدانه کیفیت امور را هدف خود ساخته اند، تشکر و قدردانی می کنم.

از جناب آقای دکتر فیروزمند استاد متعهد و مسئول که دغدغه برخورد عمیق و انتقادی با مسائل و توجه به امور کیفی را هدف خود ساخته اند سپاسگزارم .

از جناب آقای دکتر پرویز ساورایی استاد محترم داور که همواره افتخار شاگردی ایشان را داشته ام و در مراحل پایانی کار خالصانه تقبل زحمت فرمودند ، تشکر و قدردانی می کنم.

دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی

نام خانوادگی: چاوشی	نام: هدی
سال ورود: ۱۳۸۵	رشته تحصیلی: حقوق تجارت بین الملل
استاد راهنما: آقای دکتر سید اصغر هندی	تاریخ فراغت از تحصیل: ۱۳۸۸
استاد مشاور: آقای دکتر مهرباب داراب پور	
عنوان پایان نامه: بررسی نقش سازمان تجارت جهانی در حقوق رقابت	

چکیده

موضوع این پایان نامه بررسی نقش سازمان تجارت جهانی در حقوق رقابت می باشد. آیا یک توافقنامه بین المللی رقابت می تواند درون سازمان تجارت جهانی گنجانده شود؟ این تحقیق ضمن بررسی این سوال استدلال می کند که چنین توافقنامه ای سودمند خواهد بود. تلاش های صورت گرفته تاکنون در جهت تنظیم رویه های ضد رقابتی فراسرزمینی دارای محدودیت های روشن بوده اند که یک توافقنامه بین المللی رقابت می تواند بر آنها فائق آید و سازمان تجارت جهانی نیز می تواند چارچوب مناسب سازمانی برای آن فراهم کند. این تحقیق استدلال می کند که در سطح عملی، چنین توافقنامه ای منجر به حل مشکلات ناشی از مقررات ناکافی و مقررات گسترده در ماتریکس قانونی رقابت-تجارت خواهد شد و در نتیجه موجب تحقق مزایای ماهوی برای تجارت و رقابت بین الملل خواهد شد. در این پایان نامه محتوا و ساختار مطلوب برای یک توافقنامه جمعی رقابت مشخص و اهداف و اصول مطلوب برای چنین توافقنامه ای تبیین شده است.

کلید واژه: حقوق رقابت بین الملل، حقوق تجارت بین الملل، سازمان تجارت جهانی، مقررات ناکافی، مقررات گسترده.

فهرست مطالب

	مقدمه	
۱		
۴	الف - بیان مسئله و تحدید موضوع	
۵	ب - سوالات و فرضیه‌های تحقیق	
۷	ج - هدف تحقیق	
۷	د - روش تحقیق	
۸	ج - دشواری‌ها و موانع تحقیق	
۸	ه - سامانه تحقیق	
		بخش اول
۱۰	نیاز به یک توافقنامه بین المللی برای حقوق رقابت	
		فصل اول
		سودمندی حقوق رقابت
۱۱		
۱۲	مبحث اول - حقوق رقابت، مبانی و فلسفه آن	
۱۲	گفتار اول - نقش رقابت در هدایت بازار	
۱۹	گفتار دوم - حقوق رقابت موجب افزایش رفاه اقتصادی می‌شود	
۲۲	مبحث دوم - عدالت توزیعی به عنوان هدف حقوق رقابت	
۲۲	گفتار اول - نظریه انتخاب اجتماعی و عدالت توزیعی	
۲۴	گفتار دوم - کشمکش بین اهداف حقوق رقابت	
۲۵	مبحث سوم - چگونه حقوق رقابت با دیگر قوانین و سیاست‌های دولتی مربوط می‌شود؟	
۲۷	نتیجه گیری: حقوق رقابت سودمند است	

فصل دوم

- نیاز به یک توافقنامه بین المللی برای حقوق رقابت
- ۲۸
- مبحث اول- جهانی شدن رقابت
- ۲۹
- گفتار اول- جهانی شدن اقتصاد بین المللی
- ۲۹
- گفتار دوم- افزایش شرکتهای چند ملیتی و اتحادیه های فرامرزی
- ۳۱
- گفتار سوم- مقررات فرا سرزمینی رقابت و اثرات خارجی اقتصادی
- ۳۳
- مبحث دوم- اجرای فراسرزمینی و تعارضات صلاحیتی
- ۳۶
- گفتار اول- اجرای فراسرزمینی حقوق رقابت
- ۳۶
- گفتار دوم- آیا اجرای فراسرزمینی به تنهایی برای تنظیم رقابت بین المللی کافیست؟
- ۳۹
- نتیجه گیری : یک توافقنامه بین المللی برای حقوق رقابت مورد نیاز است
- ۴۳

فصل سوم

- وجود زمینه مناسب برای ایجاد توافقنامه بین المللی رقابت
- ۴۵
- مبحث اول- قوانین رقابت دولتهای عضو سازمان همکاریهای اقتصادی آسیا-اقیانوسیه
- ۴۶
- گفتار اول- سازمان همکاریهای اقتصادی آسیا-اقیانوسیه به عنوان نماینده جامعه بین المللی
- ۴۶
- گفتار دوم- دولتهای عضو سازمان همکاریهای اقتصادی آسیا-اقیانوسیه که دارای قانون رقابت نمی باشند
- ۴۷
- گفتار سوم- دولتهای عضو سازمان همکاریهای اقتصادی آسیا-اقیانوسیه که دارای قانون رقابت می باشند
- ۴۹
- مبحث دوم- مسائل کلان : اهداف قوانین رقابت دولتهای عضو APEC ، ساختار و متدلوژی آنها
- ۵۱
- گفتار اول- اهداف قوانین رقابت دولتهای عضو APEC
- ۵۱
- گفتار دوم- متدولوژی و ساختار قوانین رقابت اعضای سازمان APEC
- ۵۲
- مبحث سوم- مسائل خرد: اجرا و محتوای خاص حقوق رقابت
- ۵۳
- گفتار اول- رویکردهای «رفتار گرا» و «نتیجه گرا
- ۵۳
- گفتار دوم- تاثیرات نهادها بر قوانین رقابت اعضای سازمان APEC
- ۵۴
- گفتار سوم- تعریف بازار و قدرت مسلط در بازار در تحلیل نتیجه گرا
- ۵۵
- مبحث چهارم- مقررات ساختاری بازار- قوانین ضد ادغام
- ۵۷
- مبحث پنجم- قوانین رفتار یکجانبه - قوانین ضد انحصار
- ۵۸
- مبحث ششم- مقررات رفتار هماهنگ - توافقات افقی و عمودی
- ۵۹
- گفتار اول- توافقات افقی
- ۶۰

۶۱	گفتار دوم- توافقات عمودی
۶۱	مبحث هفتم- استثنائات اجرای قانون رقابت
۶۲	گفتار اول- معافیت برای شرکتهای دولتی
۶۲	گفتار دوم- معافیت برای کارتل های عام المنفعه
۶۳	گفتار سوم- معافیت برای صنایع خاص
۶۳	گفتار چهارم- موضوعات مربوط به یک توافقنامه بین المللی رقابت
۶۴	مبحث هشتم- اجرای حقوق رقابت داخلی
۶۵	نتیجه گیری: زمینه های مناسب برای یک توافقنامه بین المللی رقابت

فصل چهارم

۶۷	محدودیت ها و مشکلات موافقتنامه های فراسرزمینی موجود در تنظیم رقابت فراسرزمینی
۶۸	مبحث اول- شبکه ای از توافقات دو جانبه رقابت
۶۹	گفتار اول- نسل اول توافقات دوجانبه رقابت
۷۰	گفتار دوم- نسل دوم توافقات دوجانبه رقابت
۷۲	گفتار سوم- نسل سوم توافقات دو جانبه رقابت
۷۳	گفتار چهارم- نسل چهارم توافقات دو جانبه رقابت
۷۴	گفتار پنجم- محدودیت های توافقات دو جانبه
۷۴	مبحث دوم- حرکت به سوی توافقات جمعی
۷۵	گفتار اول- APEC - سیاست های رقابتی مشترک و توافقات دو جانبه گسترده
۷۷	گفتار دوم- اتحادیه ای اروپا - قانون رقابت فرا ملی در چارچوب یک اتحادیه گمرکی
۷۹	مبحث سوم- اقدامات صورت گرفته در جهت تحقق توافقنامه ی چندجانبه ی رقابت
۸۰	گفتار اول- UNCTAD و قانون فعالیت های تجاری محدود
۸۱	گفتار دوم- کمیته ی قانون و سیاست رقابتی سازمان OECD
۸۳	گفتار سوم- گروه کاری سازمان تجارت جهانی (WTO) در خصوص قانون و سیاست های رقابتی
۸۵	گفتار چهارم- محدودیت های اقدامات چند جانبه
۸۷	مبحث چهارم- دیدگاهها در خصوص یک توافقنامه بین المللی رقابت
۸۹	نتیجه گیری

بخش دوم

۹۲ سازمان تجارت جهانی به عنوان چارچوب مناسب سازمانی برای تنظیم رقابت بین المللی

فصل پنجم

۹۳ سازمان تجارت جهانی به عنوان چارچوب سازمانی مناسب برای توافقنامه بین المللی رقابت

۹۴ مبحث اول- اقدامات صورت گرفته در خصوص تنظیم رویه های ضد رقابتی فراسرزمینی

۹۷ مبحث دوم- آیا حقوق تجارت بین الملل و حقوق رقابت بین الملل مکمل هم هستند؟

۹۸ گفتار اول- منطق نظری ایجاد (WTO) چیست؟

۹۹ گفتار دوم- اهداف حقوق رقابت بین الملل و حقوق تجارت بین الملل

۹۹ مبحث سوم- آیا تئوری تجارت بین الملل با تئوری رقابت بین الملل می تواند تطبیق داده شود

۹۹ گفتار اول- دیدگاه متقابل حقوق تجارت بین الملل و حقوق رقابت بین الملل به یکدیگر

۱۰۱ گفتار دوم- نظریه رقابت پذیری به عنوان وسیله ای برای تطبیق حقوق تجارت و حقوق رقابت

۱۰۳ نتیجه گیری

فصل ششم

۱۰۵ ترویج تجارت بین الملل توسط توافقنامه بین المللی رقابت در چارچوب سازمان تجارت جهانی

۱۰۵ مبحث اول- اثرات رویه های ضد رقابتی بر تجارت بین الملل

۱۰۷ مبحث دوم- حدودی که قوانین رقابت داخلی می توانند در جلوگیری از رفتار داخلی و بین المللی موفق باشند

۱۰۸ گفتار اول- رفتار داخلی (رویه های افقی) - کارتل های وارداتی

۱۰۹ گفتار دوم- رفتار بین المللی - کارتل های بین المللی

۱۱۱ مبحث سوم- مقررات موجود در سازمان تجارت جهانی برای تنظیم رفتار بین المللی و رفتار داخلی

۱۱۳ نتیجه گیری

۱۱۵ شکل مطلوب توافقنامه بین‌المللی رقابت در چارچوب سازمان تجارت جهانی

فصل هفتم

اهداف و اصول مطلوب برای یک توافقنامه بین‌المللی رقابت

- ۱۱۶
- ۱۱۷ مبحث اول- آیا سازمان تجارت جهانی چارچوب سازمانی مطلوب برای یک توافقنامه بین‌المللی رقابت میباشد؟
- ۱۲۱ مبحث دوم- پیشنهادات موجود برای طرح حقوق رقابت در سازمان تجارت جهانی
- ۱۲۱ گفتار اول- پیشنهاد کارگروه جامعه اروپا
- ۱۲۲ گفتار دوم- پیشنهاد اسپرر
- ۱۲۳ گفتار سوم- کد مونیخ
- ۱۲۵ مبحث سوم- اهداف یک توافقنامه بین‌المللی رقابت در چارچوب سازمان تجارت جهانی
- ۱۲۷ مبحث چهارم- اصول مرکزی یک توافقنامه بین‌المللی رقابت در چارچوب WTO
- ۱۲۸ گفتار اول- اصل همکاری بین‌المللی
- ۱۲۹ گفتار دوم- اصل عدم تبعیض
- ۱۳۰ گفتار سوم- اصل جامعیت
- ۱۳۱ گفتار چهارم- اصل شفافیت
- ۱۳۲ گفتار پنجم- اصل عدالت شکلی
- ۱۳۴ نتیجه‌گیری

فصل هشتم

محتوای مطلوب توافقنامه بین‌المللی رقابت در چارچوب سازمان تجارت جهانی

- ۱۳۶
- ۱۳۷ مبحث اول- تا چه حد توافقنامه بین‌المللی رقابت در چارچوب سازمان تجارت جهانی می‌تواند به یکسان‌سازی قوانین رقابت داخلی دست یابد؟
- ۱۳۸ گفتار اول- مزایای یکسان‌سازی
- ۱۳۹ گفتار دوم- هزینه‌های یکسان‌سازی
- ۱۴۱ گفتار سوم- سطح همگرایی مطلوب یا یکسان‌سازی قوانین رقابت

- ۱۴۲ مبحث دوم- تا چه حد توافقنامه بین‌المللی رقابت در چارچوب سازمان تجارت جهانی می‌تواند استانداردهای بین‌المللی تعیین کند؟
- ۱۴۴ مبحث سوم- تا چه حد مقررات توافقنامه بین‌المللی رقابت در چارچوب سازمان تجارت جهانی می‌تواند جنبه‌ی الزام‌آور در حقوق بین‌الملل داشته باشد؟
- ۱۴۷ مبحث چهارم- تا چه حد توافقنامه بین‌المللی رقابت در چارچوب سازمان تجارت جهانی می‌تواند قواعد موجود در سازمان تجارت جهانی را اصلاح کند؟
- ۱۴۹ نتیجه‌گیری
- ۱۵۱ جمع‌بندی
- ۱۶۱ فهرست منابع

فهرست اختصارات

APEC	سازمان همکاریهای اقتصادی آسیا - اقیانوسیه
EC	کمیسیون اروپایی
ECOSOC	شورای اقتصادی اجتماعی سازمان ملل متحد
EU	اتحادیه اروپا
FDI	سرمایه گذاری مستقیم خارجی
GATS	توافقنامه عمومی تجارت در خدمات
GATT	توافقنامه عمومی تعرفه و تجارت
GUPF	حد بیشترین سود ممکن
IBRD	بانک جهانی توسعه و بازسازی
IMF	صندوق بین المللی پول
ITO	سازمان بین المللی تجارت
LDC	کشورهای در حال توسعه
MEN	اصل دول کامله الوداد
MLAT	معاهده همکاریهای دوجانبه حقوقی
MTN	مذاکرات تجاری چند جانبه
NTP	اصل رفتار ملی
OECD	سازمان همکاریهای اقتصادی و توسعه
OPEC	سازمان کشورهای صادر کننده نفت
UN	سازمان ملل متحد
UNCTAD	کنفرانس ملل متحد در خصوص توسعه و تجارت
WTO	سازمان تجارت جهانی
WTO DSB	رکن حل و فصل اختلاف سازمان تجارت جهانی
WGTCF	کارگروه سازمان تجارت جهانی در خصوص مطالعه تعامل میان قانون و سیاست رقابتی

مقدمه

در دو دهه‌ی اخیر گرایش کشورها به آزادسازی اقتصاد و انحصار زدایی و خصوصی سازی افزایش یافته است و با توجه به این موضوع توجه کشورها به سوی مطلوبیت رقابت و نیاز به حمایت از آن جلب شده است. خصوصی سازی فرآیندی است که طی آن بخش عمومی یا دولت دامنه فعالیت اقتصادی خود را محدود کرده و مالکیت یا مدیریت برخی از واحدهای اقتصادی تحت تملک خود را به نظام بازار محول می کند. اهمیت و ضرورت کاهش نقش دولت و گسترش خصوصی سازی بر هیچ کس پوشیده نبوده و نقش این فرآیند در رشد و شکوفایی اقتصادی همواره مورد تاکید اقتصاددانان بوده است. از سوی دیگر اکنون تلاش‌ها برای سرعت بخشیدن به روند خصوصی سازی در کشورمان نیز افزایش یافته است. همچنین با ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، دامنه خصوصی سازی گسترده تر شده است^۱. ادامه این روند می تواند تعداد و نقش بنگاه‌های خصوصی در اقتصاد کشور را افزایش داده و آثار فراوانی از جمله افزایش رقابت بین بنگاه‌های خصوصی را به دنبال داشته باشد. اصولاً هدف اصلی در اغلب بنگاه‌های خصوصی کسب سود بیشتر است. این هدف مشترک با در نظر گرفتن محدودیت منابع، منجر به شکل گیری رقابت بین بنگاه‌ها می شود؛ موضوعی که از آن به عنوان یکی از عوامل شکوفایی اقتصادی یاد می شود. در هر بنگاه خصوصی، مدیران و فعالان اقتصادی برای رسیدن به اهداف تجاری تمام توان و استعداد خود را به کار گرفته و تلاش می کنند با استفاده از شیوه‌های نوین مدیریتی و فناوری‌های برتر ضمن کاهش هزینه‌های تولید، کیفیت محصولات خود را افزایش دهند تا از این راه سهم بیشتری در بازار داشته باشند. اگرچه فعالان بخش خصوصی در مسیر این رقابت به منافع بنگاه خود می اندیشند اما تلاش آنها برای جلب نظر و کسب رضایت مشتریان باعث می شود تا رفاه مصرف کنندگان نیز افزایش یابد. افزون بر این، تداوم رقابت سالم بین بنگاه‌ها در سطح داخلی، آنها را آماده می سازد تا در آینده بتوانند وارد عرصه رقابت بازرگانی فراملی شوند؛ امری که هرچند دشوار می نماید اما برای حفظ اقتصاد کشور در

^۱ - روحانی، سید حسن، رقابت حلقه مفقوده بخش خصوصی، ۱۳۸۶، موجود در

<http://emadarticles.spaces.live.com/blog/cns!AB7F789D5210B5F9!138.entry> last visited 1388/07/15

آینده، گریزی از آن نیست. اگرچه با افزایش خصوصی سازی و رونق رقابت، افزایش تعداد بنگاه‌های غیر دولتی نیز از نظر اقتصادی امری مطلوب است اما در صورتی که این رقابت با استفاده از قوانین مدون، هدایت و نهادینه نشود، ممکن است نتایج مورد انتظار اقتصاددانان را در پی نداشته باشد.

همان‌طور که رقابت بازرگانی سالم می‌تواند به شکوفایی اقتصادی منجر شود، انحراف در عرصه رقابت نیز موجب بروز اختلال در بازار می‌شود. انحصارگری، احتکار، تخریب رقبا، سوء استفاده از زحمات دیگران، سوء استفاده از شهرت تجاری رقیب، ارائه کالاهای بی‌کیفیت تحت عنوان کالای درجه یک، همراه کردن مصرف‌کنندگان و تبانی برای تغییر قیمت‌ها تنها نمونه‌هایی از اعمال خلاف رقابت است که با فقدان قوانین کنترل‌کننده، قابل پیش‌بینی است. در این راستا «حقوق رقابت» ابزاری مناسب برای حمایت از رقابت در بازار به‌شمار می‌رود. حقوق رقابت از جمله رشته‌های حقوقی است که به دلیل ارتباط تنگاتنگ با اقتصاد، مورد توجه سیاست‌گذاران قرار گرفته است. تعداد کشورهای دارای قانون رقابت از ۳۵ کشور در سال ۱۹۹۵، به ۱۰۰ کشور در سال ۲۰۰۳ رسیده است. امروزه بیش از ۱۰۰ کشور در دنیا دارای قوانین رقابت هستند و تعداد بسیاری نیز، در مرحله گسترش قانونگذاری در این زمینه هستند. نکته قابل توجه این است که تقریباً ۸۰ درصد از کشورهایی که دارای قانون رقابت هستند، قوانین رقابت خود را در همین چند دهه اخیر تصویب نموده‌اند^۱. بنابراین می‌توان گفت پذیرش گسترده حقوق رقابت در سطح جهانی امری نوین است.

اهمیت حقوق رقابت در سازمان‌های فعال بین‌المللی نیز مورد تاکید واقع شده است. از جمله سازمان ملل به عنوان یک سازمان بین‌المللی با بیشترین تعداد کشورهای عضو، بر اهمیت و ارتباط حقوق رقابت به عنوان عنصری کلیدی در رشد و توسعه ملل تاکید داشته است؛ کنفرانس سازمان ملل در زمینه تجارت و توسعه^۲ اقدامات و پروژه‌های متعددی در جهت کمک به طرح و اجرای خط‌مشی رقابتی در کشورهای

^۱ - سماواتی، حشمت الله، مقدمه ای بر حقوق رقابت تجاری و نقش آن در سیاست‌گذاری و تنظیم بازار، انتشارات فردوسی، چاپ اول، ۱۳۷۴، ص ۱۲.

^۲ - Working Group on the Interaction between Trade and Competition Policy (WGTC) Singapore Ministerial Conference (1996).

در حال توسعه داشته است. در سال ۱۹۹۶ در سنگاپور کنفرانس وزیران سازمان ملل یک کارگروه برای بررسی تعامل میان تجارت و سیاست‌های رقابتی تشکیل داده است. هدف این کارگروه مشخص کردن هر حوزه‌ای از سیاست‌های رقابتی بود که نیازمند ملاحظه‌ی بیشتر در چارچوب سازمان تجارت جهانی بود. این حوزه‌ها با هدف فراهم کردن پایه‌ای برای مذاکرات چندجانبه آینده بین اعضای سازمان، مشخص می‌شدند. در این روش، وظیفه این کارگروه صراحتاً تحلیلی و توضیحی بود و اجازه پیشنهاد قواعد و تعهدات جدید را نداشت، اگر چه می‌توانست بر مطالعه بیشتر در خصوص موضوعاتی که لازم می‌دانست دستور بدهد. این کارگروه چندین گزارش سالیانه را منتشر کرد که در آنها نتایجی که از مطالعاتش بدست آورده بود، خلاصه شده بود اما تعمداً در آنها هیچ گونه نتیجه‌گیری یا پیشنهادی در خصوص سیاست‌های ماهوی گنجانده نشده بود.^۱ این گزارش‌ها بیشتر پیش‌بینی کرده بودند که هر یک از اعضای سازمان بر اساس آنها دیدگاه خود را شکل دهد تا جایی که قانون رقابت بتواند در سازمان تجارت جهانی گنجانده شود. در نتیجه این کارگروه چارچوبی برای تحلیل موضوعات رقابت فراسرزمینی فراهم کرده بود که از شکل‌گیری زمینه‌های مذاکرات چندجانبه سازمان تجارت جهانی برای رقابت حمایت می‌کرد. دیگر سازمان‌ها همچون بانک جهانی و سازمان همکاری اقتصادی و توسعه نیز در این خصوص ابتکاراتی داشته‌اند که در خصوص آنها به طور مفصل بحث خواهد شد.

با توجه به اهمیت حقوق رقابت در سطح بین‌المللی و عدم وجود یک توافقنامه بین‌المللی برای حقوق رقابت، تحقیق حاضر در پی آنست تا با بررسی ابعاد مختلف موضوع ضرورت وجود چنین توافقنامه‌ای را نشان دهد و به بررسی شکل و محتوای مطلوب این توافقنامه بپردازد.

^۱- Report (1997) of the Working Group on the Interaction of Trade and Competition Policy to the General Council, 29 November 1997.

الف - بیان مسئله و تحدید موضوع

تجارت مدرن امروزه در جهانی انجام می‌شود که علیرغم یکپارچگی اقتصادی، از نظر سیاسی، فرهنگی و حقوقی کاملاً مجزاست. با وجود جهانی شدن تجارت، حقوق و سیاست هنوز بر اساس دولت-ملت‌ها تقسیم‌بندی شده است و در جامعه جهانی یک نظام یکپارچه‌ی سیاسی و حقوقی وجود ندارد.^۱ قوانین کشورها نمایانگر اهمیت تفاوت‌های اجتماعی و سیاسی بین دولت‌هاست. در سطح بین‌المللی، هر دولتی با رویکرد قانونی خود در قلمرواش عمل می‌کند بدون توجه به تاثیری که این مقررات بر روی دیگر دولتها می‌گذارد.

حقوق رقابت نیز یکی از انواع قوانین کشورهاست. حقوق رقابت شامل مقرراتی است که رقابت در بازار را بوسیله مقابله با فعالیت‌های ضد رقابتی، حفظ و ترویج می‌کند.^۲ حقوق رقابت داخلی معمولاً شامل فعالیت‌های تجاری که از مرزهای کشور فراتر می‌روند نمی‌شود، مگر اینکه آن فعالیت‌ها از نقطه نظر داخلی دارای اثرات مهم باشد. این محدودیت سرزمینی مشکلاتی را در جهانی که هر روزه معاملات زیادی در قلمرو فراسرزمینی در آن انجام می‌شود، ایجاد می‌کند. رویه‌های ضد رقابتی می‌توانند تاثیرات مضر اقتصادی در قلمرویی که از لحاظ حقوقی در یک مرزبندی واحد قرار نمی‌گیرد، ایجاد کنند. در چنین شرایطی در حالیکه حقوق رقابت بین‌المللی واحدی وجود ندارد، اما موضوعات رقابتی روز به روز بین‌المللی تر می‌شوند. به میزانی که اثرات رویه‌های ضد رقابتی از مرزهای سرزمینی عبور کند، از قدرت تاثیر قوانین رقابت داخلی کشورها کاسته می‌شود. از طرفی ممکن است موقعیت «مقررات ناکافی»^۳ ایجاد شود، بدین معنی که از رویه‌های ضد رقابتی به دلیل عدم وجود قوانین، ممکن است جلوگیری نشود، از

^۱ - Vautier, K. M. & Lloyd, P. J. "International Trade and Competition Policy: CER, APEC and the WTO", (VUW Press, Wellington, 1997), 14.

^۲ - سماواتی، حشمت‌الله، مقدمه ای بر حقوق رقابت تجاری و نقش آن در سیاست‌گذاری و تنظیم بازار، انتشارات فردوسی، چاپ اول ۱۳۷۴، ص ۱۳.

^۳ - «Under regulation».

طرف دیگر موقعیت «مقررات گسترده»^۱ ممکن است ایجاد شود، بدین معنی که از رفتارهای رقابتی قانونی ممکن است بدلیل مقررات افراطی جلوگیری شود، مخصوصاً در مواردی که مقررات بدلیل صلاحیت‌های چندگانه سخت‌گیری می‌کنند.^۲

از نظر تاریخی برای مقابله با خلاء قانونی در زمینه مبارزه با رویه‌های ضد رقابتی بین‌المللی، دولتها شروع به اعمال قوانین رقابت داخلی خود در یک قلمرو فراسرزمینی نمودند.^۳ این اعمال فراسرزمینی قوانین محدود به موارد اندکی باقی ماند و تعارضات صلاحیتی مهمی را ایجاد کرد. به تازگی برای مقابله با هر دو وضعیت مقررات ناکافی و مقررات گسترده، دولتها بیشتر تمایل به انعقاد توافقات دو جانبه در خصوص موضوعات رقابتی نشان داده‌اند. در حالیکه چنین توافقاتی به روشنی مفید واقع می‌شوند، اما آنها محدودیت‌هایی نیز دارند. در نتیجه توجه به سوی امکان انعقاد یک توافقنامه چندجانبه بین‌المللی در خصوص حقوق رقابت منعطف شده است که از آن با عنوان توافقنامه بین‌المللی رقابت یاد می‌شود.

ب - سوالات و فرضیه‌های تحقیق

سوال اصلی تحقیق حاضر این است که آیا یک توافقنامه بین‌المللی برای حقوق رقابت مورد نیاز است یا خیر؟ در صورت نیاز این موافقتنامه در قالب چه نهاد و سازمانی باید تنظیم شود؟ و اهداف و محتوای چنین موافقتنامه‌ای چه می‌باشد؟

^۱ «Over regulation».

^۲ - See the detailed discussion on under-regulation and over-regulation in Guzman, A. R. 'The Case for International Antitrust' (2004) 22 Berkeley Journal of International Law 355, 359.

^۳ - Geradin, Damien, Reysen, Marc and Henry, David, "Extraterritoriality, Comity and Cooperation in EC Competition Law", (July 2008). Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1175003> p 120.

در همین رابطه مسائل دیگری نیز مطرح می‌شود که نسبت به سوال فوق جنبه فرعی دارند. این مسائل شامل موارد زیر است؟

ضرورت وجود حقوق رقابت چیست و مبانی و فلسفه حقوق رقابت مدرن چه می‌باشد؟

اهداف اقتصادی و اهداف اجتماعی حقوق رقابت مدرن کدامند و کدامیک مرجحند؟

رابطه بین حقوق رقابت و سیاست‌های رقابتی چگونه است و حقوق رقابت چگونه بر رفاه اقتصادی تاثیر می‌گذارد؟

تمایل به سوی جهانی شدن و ایجاد شرکتهای چندملیتی چگونه خطر رویه‌های ضدرقابتهای فرامرزی را تشدید می‌کند و برای مقابله با آن چه باید کرد؟

اجرای فراسرزمینی قوانین داخلی به چه صورت است و مشکلات ذاتی آن چیست؟

آیا زمینه‌های مناسب برای شکل‌گیری یک توافقنامه بین‌المللی رقابت در حال حاضر موجود است یا خیر؟

آیا تلاش‌های صورت گرفته در جهت تنظیم رقابت بین‌المللی در شکل توافقات دوجانبه، چندجانبه و جمعی موثر بوده‌اند یا خیر؟ و محدودیت‌ها و مشکلات آنان چه بوده است؟

آیا سازمان تجارت جهانی می‌تواند چارچوب سازمانی مناسب برای توافقنامه بین‌المللی رقابت باشد؟

نقاط اشتراک حقوق رقابت بین‌الملل و حقوق تجارت بین‌الملل چیست و راهکارهای برای تطبیق این دو قانون چه می‌باشد؟

آیا یک توافقنامه بین‌المللی رقابت تجارت بین‌الملل را ترویج خواهد کرد؟

اهداف و اصول مطلوب برای یک توافقنامه بین‌المللی رقابت چیست؟

محتوای ماهوی یک توافقنامه بین‌المللی رقابت در چارچوب سازمان تجارت جهانی چیست؟

تا چه حد توافقنامه بین‌المللی رقابت در چارچوب سازمان تجارت جهانی می‌تواند به یکسان‌سازی

قوانین رقابت داخلی دست یابد؟

تا چه حد توافقنامه بین‌المللی رقابت در چارچوب سازمان تجارت جهانی می‌تواند استانداردهای بین-

المللی تعیین کند؟

تا چه حد مقررات توافقنامه بین‌المللی رقابت در چارچوب سازمان تجارت جهانی می‌تواند جنبه‌ی

الزام آور در حقوق بین‌الملل داشته باشد؟

تا چه حد توافقنامه بین‌المللی رقابت در چارچوب سازمان تجارت جهانی می‌تواند قواعد موجود در

سازمان تجارت جهانی را اصلاح کند؟

ج - هدف تحقیق

با توجه به آنچه گفته شد، به نظر می‌رسد بحث حقوق رقابت بین‌الملل دارای موقعیت مهمی در

سیاست‌گذاریهای تجارت بین‌الملل می‌باشد. این تحقیق بر آن است تا با بررسی برخی از ابعاد مختلف

موضوع، میزان ضرورت وجود توافقنامه بین‌المللی برای حقوق رقابت را مشخص نماید و نقش سازمان

تجارت جهانی را در رفع این کمبود نشان دهد.

د - روش تحقیق

تحقیق حاضر به روش تحلیل و توصیف مطالب گردآوری شده است. از طریق مراجعه به کتابها،

مقالات، پایان‌نامه‌ها، شبکه اینترنت و سایر آثار مکتوب انجام شده است.

ج- دشواری‌ها و موانع تحقیق

هیچ تحقیق و پژوهش علمی بدون عبور از موانع و رفع مشکلات میسر نیست. اما برخی تحقیقات به لحاظ خصایص و ویژگی‌های منحصر به فرد خود می‌توانند علاوه بر دارا بودن موانع متداول، از صعوبت خاصی برخوردار باشند. از دید نگارنده، تحقیق حاضر از جمله اینگونه موضوعات است؛ زیرا موضوع این پژوهش موضوعی جدید است و از طرفی با توجه به بین‌رشته‌ای بودن موضوع آگاهی و اشراف نسبی به موضوعات مرتبط رشته‌های مورد مطالعه ضروری است. کمبود منابع تحقیقی مورد نیاز به زبان فارسی و مشکل دسترسی به کتاب‌ها و مقالات خارجی در کشور ما و فقدان ادبیات حقوقی داخلی در این زمینه، از جمله مشکلات دیگر در مسیر این تحقیق است.

ه - ساختار تحقیق

این تحقیق در سه بخش انجام می‌شود:

بخش اول بررسی می‌کند که آیا یک توافقنامه بین‌المللی برای حقوق رقابت ضرورت دارد یا خیر؟ در صورت ضرورت، چنین توافقنامه‌ای چه اثراتی بر بازار بین‌المللی و بازار کشورهای عضو دارد؟ در این بخش بررسی می‌شود که آیا زمینه مناسب برای این توافقنامه موجود است یا خیر و تلاش‌های انجام شده در جهت تدوین مقررات برای رویه‌های ضدرقابتی دارای چه محدودیت‌هایی است؟

در بخش دوم چارچوب سازمانی مناسب برای چنین توافقنامه‌ای بررسی خواهد شد. در این بخش، رابطه‌ی بین حقوق بین‌الملل تجارت و حقوق بین‌الملل رقابت از لحاظ تئوریک و عملی بررسی خواهد شد و مشخص می‌شود که آیا یک توافقنامه بین‌المللی رقابت می‌تواند برای هر دو وضعیت مقررات ناکافی و مقررات گسترده چاره‌اندیشی کند و موجب تحقق مزایای ماهوی تجارت و رقابت بین‌الملل شود؟